

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ και ΝΙΤΣΑΪΣΜΟΣ

Εἰς τὴν Διεθνῆ Κριτικὴν Ἐπιθεώρησιν «τῶν Παρισίων ὁ κ. Φιλίας Λεμπέκ δημοσιεύει μακροτάτην μελέτην ἐπιγραφομένην Ἑλληνισμός καὶ Νιτσαϊσμός» καὶ ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀποσπῶμεν τεμάχιόν τινα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ ὅποια, ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουν τὴν Ἑλλάδα.

«Ἐὰν δὲν ἐφοβούμεην ὅτι ἐκφράζω παραδοξολογίαν, θὰ ἔλεγα ὅτι ἡ νεωτέρα Ἑλλάς εἶνε μία ἕνα κόρη μικροτέρα τῆς παλαιᾶς Ρώμης, πού ἐβράδυνε εἰς τὰ χεῖρα τῆς βαρβάρου τροφῆς τῆς ἧτις τὴν ἔκλεψεν ἀπὸ τὴν μητέρα της. Ἄλλως τε δὲν εἶνε τόσον εὐκολον νὰ ἐξετάξῃ κανεὶς τὴν ἱστορικὴν ψυχολογίαν αὐτοῦ τοῦ λαοῦ τοῦ χθὲς ἀναστηθέντος καὶ τοῦ ὁποίου οἱ πρόγονοι ἀφ' ὧν ἔθεσαν τὰς βάσεις τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ ἐπέπρωτο κατόπιν νὰ ὑποκύβουν ὑπὸ τὴν πειθαρχικὴν δύναμιν τῶν ἰδίων αὐτῶν μαθητῶν. Ὀλοκληρὸς ἡ ἀνατροφή μας προέρχεται ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὅποιοι εἰζευρον νὰ δοξάσουντὴν Ζωὴν καὶ συγχρόνως νὰ κηρύξουν τὴν κυριαρχίαν τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τῆς χαραυγῆς τῶν ἱστορικῶν χρόνων.»

Καὶ παρατηρεῖ ὁ κ. Λεμπέκ ὅτι ἡ ἀρχαία Ἑλλάς μολονότι οὐμα κατακτήσεων ἐν τούτοις κατώρῳσε νὰ παραμείνῃ ἀθάνατος ἐν τῇ ἐθνικῇ ψυχῇ ἧτις οὐδέποτε ὑπεδουλώθη. Σιτηριζόμενος δὲ εἰς μίαν σκέψιν τοῦ κ. Φυλάκη ὅτι «Γλῶσσα, Ἰδέα καὶ Ψυχὴ, ἀποταλοῦν ἕνα καὶ τὸ αὐτό», εἰσέρχεται εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα λέγει ὅτι ἡ γλῶσσα τοῦλάχιστον εἰς τὰς ἐξωτερικὰς της μορφὰς μετεπλάσθη καὶ τοῦτο εἶνε ἕνα γεγονός ἀναμφισβήτητον. Μετεβλήθη ὅπως τὸ πάλαι ἡ λατινικὴ γλῶσσα διὰ νὰ παραγάγῃ τὴν Ἰταλικήν. Ἀλλὰ ἐδῶ δὲν εἶνε καθολοκληρίαν τὸ ἴδιο πρᾶγμα, διότι εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐνδιαφέρει ἰδίως νὰ μὴ λησιμονήσωμεν τὸ Βυζάντιον τὸ ὅποιον ὑπῆρξεν ἕνας στάχυς λατινικὸς φυτευμένος ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἡ νεωτέρα Ἑλλάς ὅμως ἄγνωστὴ τὰς βαθυτάτας συνεπειᾶς τῆς ἱστορίας! τῆς ὁποίας θὰ ἐξήλειπε τὰς ἀθλιότητας, ἂν ἔδύνατο. Ἐνεκα δὲ τῆς ἀγνοίας ταύτης παρήχθησαν ὅλαι αἱ συζητήσεις καὶ ὅλη ἡ περιφρόνησις τῶν νόμων τῆς Ζωῆς. Ἡ γλῶσσα μετεβλήθη διότι πᾶν ὅ,τι ζῆ ἐξελίσσεται καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν μεταβολήν. Μετεβλήθη ἐξ αἰτίας τῆς στιγμῆς δηλαδὴ τῶν ἱστορικῶν μεταπτώσεων. Ἀλλὰ τὸ ἀταβιστικὸν πνεῦμα τῆς Φυλῆς δὲν ἔπαυσεν οὔτε στιγμὴν ν' ἀντιδρᾷ ἐναντίως μὲ ὅλην τὴν ἔνστικτον ἀρετὴν του ἐπιβάλλον εἰς τοὺς τρόπους τῆς ἐκφράσεως του μίαν ἐξέλιξιν πάντως σύμφωνον μὲ τὰς τύχας του.

Ἐπίσης φωνητικῶς καὶ συντακτικῶς ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἀκόμη δὲν ἔπαυσεν νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς μυστηριώδεις καὶ ἀμεταβλήτους νόμους οἵτινες εἶνε ἡ ἀντανάκλασις τῆς ἐθνικῆς ιδιοσυγκρασίας. Τοιοτρόπως μακρὰν τοῦ νὰ εἶνε μία νόθος κόρη ἢ ἔκφυλος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἡ γλῶσσα ἡ καθ' ἑκάστην ὁμιλουμένη ἐν Ἑλλάδι καὶ ἧτις εἶνε προγεγραμμένη ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον, τὰς Ἐφημερίδας ἂν ἔχι ἀπὸ τὴν ποίησιν, φαίνεται ὡς τὸ μόνον κληροδότημα τοῦ Πλατωνικοῦ ἰδιώματος. Τὸ αὐτὸ συνέβει καὶ διὰ τὰ νεολατινικὰ ἰδιώματα τὰ ὅποια ἐπὶ τέλους ἐθριάμβευσαν τῆς σχολαστικῆς λατινικῆς ὅπου ἐπὶ μακρὸν ἐστεγάζοντο αἱ ματαιοδοξίαι τῶν ψευδῶν σοφῶν.

Ἡ Ἑλλάς ὡς συμβαίνει πάντοτε εἰς τοιαύτας περιστάσεις δὲν θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν της καὶ ἐπιμένει εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὸ ψιμύθιον τῆς γραίας γυναικός. Καὶ αἱ φιλονικεῖαι διακωλύονται ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης γλώσσης εἰς λαὸν ὅστις ἀπὸ ὀδοήκοντα ἐτῶν εἶνε ἐλεύθερος πλέον. Ἄλλ' ὁ λαὸς οὗτος ἐνεκα τῆς ἀρχαίτης ἀνατροφῆς του διατήρησεν εἰδικὰς τινὰς ἰδιότητας ἀνατροφῆς ἔχι βαρβάρους ἀλλὰ παιδίου. Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἐκαῖνοι οἵτινες τὰς περιφρονοῦν ἢ τὰς ἀρνοῦνται ἀφ' ὧν τὰς ὑβρίσουν μετέχουν τοῦ αὐτοῦ βαθύτατα σφάλματος τῆς ἀγνοίας. Τὰ «Μάτια

τῆς ψυχῆς» ὅπως λέγει ὁ ποιητὴς Παλαιμᾶς ἔλειψαν εἰς αὐτοὺς οἵτινες τὰ εἶδαν τυχαίως καὶ ἐπιπολαίως διότι τότε ὄχι ἔβλεπον ὅτι οὐδαμῶς σοβαρὰ ἀσθένεια δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ ἕνα λαὸς ὅστις δὲν πιστεύει εἰς αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. Καὶ ποῖα ἄλλη φυλὴ ἐκτός τῆς Ἑλληνικῆς κατώρθωσε διὰ μέσου τῶσων μεταλλαγῶν νὰ διατηρήσῃ τὴν πίστιν τῆς εἰς τὴν Ζωὴν, φυλὴ τοῦ ἐξῆλλοι κηφόριος ὅλων τῶν κατακτητῶν τῆς ;

Κατόπιν ὁ κ. Λεμπέκ μὲ κάποιαν ἐπιπολαιότητα ἐδῶ μὲ κάποιαν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖ ἐξετάζει τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ ἐπιναλαμβάνει αἰωνίως ὅ,τι ἄλλοτε μᾶς εἶπεν.—Οἱ Ἕλληνας, ὅπως λέγει ὁ κ. Ψυχῆρης, δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ περιμένουν τὸν Δάντην τῶν δημοτικῶν τραγῳδιῶν ὁ Δάντης τῶν τάχῃ δὲν εἶνε ; Καὶ προσθέτει ὁ κ. Λεμπέκ ὅτι τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Ψυχῆρης τῶσων εἰς τὴν γλωσσολογίαν ὅσων καὶ εἰς τὴν δημιουργικὴν φιλολογίαν ἀπὸ τὸ «Τ' α ξ ι δ ι ο» τοῦ ἑὸς τὸ «Ὀνειρο τοῦ Γιαννίρη» καὶ τοῦ δράματος τοῦ ὁ «Κυρούλης» ἔρριψαν εἰς τὴν πεζογραφίαν τὰ πρῶτα σηρίγματα τῆς Ἀναγεννήσεως. Δὲν εἶνε ὅμως μόνος. Μ' ἄλλην τὴν ἀντιθεσιν δύνανται κινεῖς ν' ἀναφέρῃ περὶ πλεῦρος τοῦ ἰδιοῦ τοῦ ὀνόματος τοὺς διηγηματογράφους καθὼς ὁ Ἐφταλιώτης, ὁ Βλαχογιάννης, ὁ Νικθάννας, ὁ Παπαδιαμάντης, ὁ Μποῆμ, χωρὶς νὰ ἠμιλήσῃ κανεὶς διὰ τοὺς ποιητὰς οἵτινες εἶνε ἄρκετοὶ πρᾶς τὸ πλεῦρον τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Βασιλικοῦ, τοῦ Πορφύρα τοῦ Μαλακᾶση κ.λ.π. Εἰς τὸ θέατρον ὁ «Γουρνάκος» τοῦ κ. Ψυχῆρης καὶ ἡ «Τριστόγανη» τοῦ κ. Παλαιμᾶ τῶν ὁποίων προσηγήθησαν τὰ πολλαπλᾶ δραματικὰ δοκίμια τοῦ Καμπούση πάλιν ἡ δημοτικὴ γλῶσσα ἐκυριάρχησαν. Ἐκ δὲ τῶν Ἐφημερίδων μία θέσιν ὀφείλεται εἰς τὸν Σατωρικὸν «Ρωμῆόν» τοῦ Σουρῆ.

Καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου τούτου ἐκπληττεται πῶς ἔπειτα ἀπὸ μίαν τόσῃν ἐργασίαν οἱ Ἕλληνας ἐξακολουθεῖν νὰ εἶνε ὀπισθοδρομικοὶ ἀκόμη ! Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ὅταν ὄχι γράψῃ καὶ πάλιν περὶ Ἑλλάδος ἄς φρονίσῃ νὰ μελετήσῃ καλλίτερον τὰ πράγματα διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ—δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ—ἀπὸ τὴν νέαν ἐκπλήξιν του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΩΡΕΑΣ

Τὸ «Φιγαρώ» ἀνήγγειλεν ἐν καιρῷ ὅτι ἡ «Ἰφιγένεια» τοῦ διςήμου Ἑλλήνος ποιητοῦ εἰς Παιρισίους Ἰωάννου Μωρεᾶς ἐπρόκειτο νὰ παιχθῆ ἀπὸ τῆς σκηπῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Ὀδείου. Ἡ εἰδησις αὕτη ἦτο λίαν σημαντικὴ καὶ οἱ Παιρισίαι λογογράφοι καὶ κριτικοὶ ἠκόνισαν τὰς γραφίδας τῶν. Πρὸ τῆς παραστάσεως τοῦ θεαμασίου ἔργου ὁ διάδοχος τοῦ Μπρισῶν εἰς τὸν «Χρόνον» κ. Ἰωσήφ Γκαλιτὶ εἰς ἐν ἀπὸ τὰ ἄρθρα του «Περίπατοι καὶ Ἐπισκέψεις» ἀφιερώνει τρίστηλον συνέντευξιν μὲ τὸν κ. Ἰωάννην Μωρεᾶς. Ἐν τῷ ἄρθρῳ του τούτῳ ὁ κ. Γκαλιτὶ διηγεῖται τὴν ζωὴν τοῦ ποιητοῦ τοῖς ἀγῶνας τοὺς φιλολογικοὺς καὶ τὰς περιηγήσεις του τὰς καλλιτεχνικὰς ἀνὰ τὸν πνευματικὸν κόσμον ἕως ὅτου δαφνηφόρος πλέον ὁ ποιητὴς τῶν «Στροφῶν» τέλειος Ὀλύμπιος εἰσέρχεται εἰς τὸν κλασικισμὸν.

Τέσσαρες ἡμέρας πρὸ τῆς παραστάσεως τῆς «Ἰφιγενείας» ἀπὸ τῆς σκηπῆς τοῦ Ὀδείου τοῦ Φιγαρώ» ἐδημοσίωσεν εἰς τὰς πρώτας στήλας του ἑπτὰ ἀνεκδοτὰ ποιήματα ἐκ τῶν «Στροφῶν» τοῦ ποιητοῦ πλήρη μελαγχολίας καὶ κλασικῆς ἀπλότητος. Ἡ Γαλλικὴ Μοῦσα μετὰ τὸν Ρουσσὸ καὶ τὸν Ἀνδρέαν Σανί σπανίως ἔχει νὰ ὑποδείξῃ τοιαύτας στροφὰς ὅπου ὁ μέγας ποιητὴς καὶ μέγας καλλιτέχνης συναντῶνται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου.

Παρασταθεὶς τῆς «Ἰφιγενείας» ὅπου ὁ Σουλβῆν μετὰ τοῦ θιάσου του ὑπῆρξαν οἱ ἀληθεῖς ἥρωες διερμηνεύσονται μετὰ θεαματικῆς τέχνης τὸ ἔργον τοῦ Μωρεᾶς, οἱ κριτικοὶ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Σολητήσεων» καὶ τοῦ «Χρόνου» Αἰμιλίος Φαγκιὲ καὶ Μπρισῶν ἀφιερῶνουν εἰς τὰς ἐβδομαδιαίας θεατρικὰς ἐπιφυλλίδας τῶν μακρὰς τοῦ ἔργου ἀναλύσεις. Ὁ κ. Φαγκιὲ λέγει ὅτι τὸ θέατρον τοῦ Ὀδείου εἶχε τὴν τιμὴν—διότι εἶνε πράγματι τοιαύτη—νὰ παρουσιάσῃ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αἰδίῃ» τοῦ καλοῦ καὶ τελείου λαετοῦ σείχων κ. Ἰωάννου Μωρεᾶς.